

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по
неділях і святах.

БУКОВИНА

Редакция і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.
Передплата 10 зр.

НАСЛІДКИ.

В трех статтях п. з. „Чому ми маємо так мало інтелігенції?“ виказали ми минувшого тижня наше упосліджене на полі середнього шкільництва. Зібравши разом всі дані, ми бачимо такий стан:

Німці вчать ся на Буковині лише у своїй рідній мові; они не обовязані вчити ся другої краєвої мови навіть яко предмету. Коли в краєвій раді шкільній постановлено жадати, щоби завести науку рускої і волоської мови обовязково в середніх школах для всіх, то заразом більшість членів краєвої ради шкільної рішила, що зла нота при класифікації з сих предметів ученикови неперешкадає переходити до вищої класи... Німці мають чотири гімназії до розпорядимости, а крім того і інші німецькі заклади.

Волохи можуть користати з трох німецьких гімназій, розложених для них територіяльно дуже вигідно, а найбільше з паралельних волоських клас нижшої гімназії в Сучаві, де ученикам дуже улегшенний вступ і наука.

Русини мусять вдовольати ся лише німецькою гімназією в Чернівцях і паралельними ніби-руськими класами при нижній гімназії в Чернівцях, в котрих то класах зовсім не мають такої улегшеної науки, як Волохи у своїх.

В виду того ніхто чей не посьміє сказати, що менше число рускої інтелігенції на Буковині треба приписати меншій охоті Русинів до шкіль, лише треба его приписати наслідкам описаних нами обставин.

На 10.000 буковинських Німців припадає 141 німецьких учеників, на 10.000 Волохів 24 а на 10.000 Русинів лише 6. Отже гімназії продукують нині німецької інтелігенції 23.5 разів більше, а волоської чотири рази більше, як рускої. Але приклади з Перемишля, Львова і Коломиї, які ми подали в попередних статтях, показують, що число руских дітей в гімназіях і у нас би зросло, як би усунуено перешкоди при науці. Нема найменшої причини сумніватися, що до восьмої класи доходило би в такому випадку 2. 3. 4 рази більше Русинів, як доходить тепер, а се очевидно мало би спасенний вплив на нарід.

Тимчасом того нема і ми зазнаємо наслідків нашого упослідженя, в котрім ми не завинили.

Їх можна би означити короткими словами: „Трудна конкуренція з противниками.“ Так заряд церковний як і автономічний заряд краю взяли Волохи в свої руки, а всі інші важні становища заняли Німці. Серед таких тяжких обставин дезертує одна часть інтелігентних Русинів в чужі табори, де сподіває ся легшого життя, а друга часть, тому що єї мало, нігде не доходить до значія і видіє. Нарід же, котрий ще тих подій не розуміє, але наслідки їх відчуває і терпить від них, має діло все з чужою інтелігенцією, котра не розуміє ні его потреб ані не має до него серця — і через то забирає ся в світ.

В найновіших часах се упосліджене Русинів в середніх школах має ще інші наслідки. Народні школи рускі сповняють тепер у нас свою задачу добре; вже й нині число письменних селян зро-

сло а в недалеком часі зросте таки дуже значно. Очевидна річ, письменний нарід буде потребувати і шукати духової поживи. Ту духову поживу може ему подати лиш власна інтелігенція, вихована в народнім дуці. Тимчасом інтелігенції в нас не буде, а та, яку маємо і дістанемо, вихована в чужій мові і в чужім дуці, не може і не буде могла подавати народови ту духову поживу, тому, що не знає мови так, як потрібно до того знати. Через то на всякий літературний рух у нас надії мало; до него Буковинці не можуть причинити ся так, як могли би в інших обставинах.

Як бачимо з того, наслідки нашого упослідженя гіркі тепер і будуть гіркі на будуче. Провідники буковинської Руси заходять ся пильно, аби тому лиху зарадити; як віднесе ся до їх старань правительство, се ми побачимо може й небавом. На кождий випадок думаємо, що кому справді залежить на добрі краю, той нашого упослідженя терпіти не буде.

Куба.

На Кубу звернена увага трох морських світових держав. Іспанці не хотіли б утратити єї, Сполучені Держави хотіли б єї зискати, а Англія хотіла б скористати з заколоту, який тепер діє ся на Кубі. Ще і Французи мають свої интереса на Кубі, бо они то перші відєрили богатства сего острова, по акладали там плантації цукрової тростини і тютюну та мають тепер свої просторі і цінні посілості. Для Сполучених Держав важний сей остров також як стратегічна позиція против

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

Др. Ст. Смаль-Стоцкий.

(Дальше.)

Коли так нещасно повернула ся справа рускої мови і цивілізації „поспільства“ в Галичині під впливом лат. консисторій, то ще сумніший був вплив тої шкільної влади на розвій народного шкільництва на Буковині. Тут прилучив ся до польонізаційних змагань лат. консисторій єще і великий єї антагонізм против православія: діяльність лат. консисторій була отже тут звернена против національних і релігійних интересів буковинського населеня. Все то спровадило великий упадок народного шкільництва на Буковині. Богато шкіль закрито, а позіставші перемієно розпорядженем надвор. шкільної комісії (1812) по більній части в рим. кат. школи. Таким чином були се заведєня для латинізації і польонізації. Учителі мусяли прийняти лат. віру, або лишити свої посади: богато шкіль закрито лише для того, що учителі не хотіли переступити на лат. віру¹⁾.

1) Га. Lagler: Die Volksschule in Kotzman, 21. По-риваши Siegmund Grünberg: Das Volksschulwesen der Buko-

Разом з латинізацією ішло польщенє шкіль: 1817-го р. заведено пр. в Кіцмані обовязково польску мову²⁾. Коли ще додати, що учителі мали обовязок „die deutsche Sprache der Jugend in jeder Classe vollkommen beizubringen“³⁾ і що учителі несли розпор. надзору шкільного з р. 1824-го „nur insoferne sich der rumänischen oder polnischen (в Кіцмані!!) Sprache bedienen sollen, als solche zur Erklärung des Vortrages notwendig sei, damit derselbe von den Schülern verstanden werde; sonst sollen sich die Lehrer der deutschen Sprache bedienen“⁴⁾, то стане нам ясно, який пожиток могли мати Русини з таких шкіль. Ба, в розпор. надзору шкільного з р. 1825-го сказано знов: „Die Schuljugend ist zur Erlernung der polnischen oder moldauischen Sprache anzuhalten, je nachdem die Mehrzahl der Schüler polnische oder moldauische Kinder seien, da die Muttersprache als Grund zur Erlernung der deutschen Sprache anzusehen sei.“ На вивченє рускої мови, котра була властиво

wina. Österreichisch-Ungarische Revue (1888) т. V. стр. 199. „Ebenso verderblich wirkte die religiöse Unduldsamkeit des Lemberger Consistoriums durch Verdrengung der nicht katholischen Lehrer. An ihre Stelle kamen meist polnische Lehrer.“

2) Lagler, тамже 25.

3) Тамже 26.

4) Тамже 30.

рідною мовою школярів (пр. в Кіцмані) не звертали навіть уваги, а сю Русинам заподіяну кривду упевинняє ся тим, „weil es keine in der ruthenischen Sprache abgefassten Bücher gibt, die als Lehrbücher vorgeschrieben wären“⁵⁾. А хто ж мав постарити ся о потрібні книжки, як не власть шкільна?! Що йно 1848-го р. згадує ся (в Кіцманській школі) руска книжка Добрнянського з Перемишля⁶⁾.

Учителям було наказано розпор. з 1824-го р. (26-го лютого), що вони євлянникам мають у всім повинувати ся і що „jede Insubordination in der That oder in respectwidrigen groben Worten aufs strengste bestraft werden müsste“⁷⁾.

Як далеко поєнула ся релігійна нетерпимість, бачимо з розпор. губернії (26-го мая 1830 ч. 30.798), в котрім остро наказує ся учителям уважати на се, аби діти католицькі не мешкали і не харчували у родин не католицьких.

Задлятого всего розгоріла ся завзята боротьба (вже від 1820-го р.) межі лат. а правосл. консисторією, котра з свого боку домагала ся надзору над народними школами на Буковині, але до р. 1844-го а властиво аж до р. 1850-го була вона для правосл. консисторій зовсім безуспішна, бо що йно того року передано управу православних народних шкіль православної консис-

5) Тамже 28.

6) Тамже 37.

7) Тамже 28.

В КОЖДІЙ РУСЬКІЙ ХАТІ і ШКОЛІ

повинна знаходити ся

Народописна карта

українсько-руського народу,

зладжена д-ром Гр. Величком, видана товариством „Просвіта“, а виконана в літографічних закладі Андрія Андрейчина у Львові.

Книгарська ціна карти, наклеєної вже на полотні, виносить 3 зр. 50 кр., а для членів „Просвіти“ і передплатників „Зорі“ 2 зр. 50 кр., з рекомендованою пересилкою 3 зр.

Купити можна в „Просвіті“ у Львові, ринок ч. 10.

Наклад невеликий; купуйте чимскорше!

„Дністер“

товариство взаїмних обезпечень у Львові в домі „Просвіти“ Ринок. 10.

перше і одинокє руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарські знаряди, збіже в зерні і соломі, сїно в стогах і будинках против шкідливих огнєвих за можливо найнижшою оплатою.

Дністер розпочав пятий рік своєї діяльності. Фонди „Дністра“ після закінченя рахункових з днем 31-го грудня 1896 виносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На житє можна обезпечити ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкористітєйші услїва і видає поліси і квїти в руській язичі.

Зголошеня о удїленє агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях

улиця Петровича ч. 2.

має на складі отсі свої виданя:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодїжи, міщан і селян з року 1886, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за ролик, а всі 7 разом 6 зр.

„Слова правди і науки“

з поезій Тараса Шевченка. Ціна 10 кр.

„25 повісток

для чємних дїточок.

32 сторїн. Ціна 10 кр.

„ПРОСКУРКА“

Даруночок для руських дїточок. Ю. Федьковича 10 кр. На поchtову пересилку треба додати по 5 кр. за річник „Бібліотеки“, а по 2 кр. за кожду поодинокую книжочку.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“

в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ

в Народнім Домі

при улиці Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах руській, польській і німецькій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконуює ся скоро, солїдно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї руської друкарні!

Хто хоче мати добру і дешеvu МАШИНУ до ШИТЯ,

най удасть ся до мене, то певно не покажує. Нові продаю дешєвше як вєводи, а употреблені, ще добре удержані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за реперацию не потребує журити ся, бо я роблю туру безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обєлужу Вас по братньому

З поважанєм

В. Данилевич,
машинїст у бровари Штайнера в Чернівцях, при ул. желєзничій (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панів учителїв!

INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis

і Шкільні повїдомлення (Schulnachrichten)

є на складі

в друкарні „Руської Ради.“

Просимо о замовленя.

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

ВІДХОДЯТЬ З Чернівців		ПРИХОДЯТЬ ДО Чернівців	
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819 854 1232 404 1025	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців	1128 320 757 811 610
до Глибоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148 351 832 — 635	з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глибокої	— 809 1212 350 1000
до Садагури, Боїна, Новоселаці	645 430 — — —	з Новоселіць, Боїна, Садагури	— 1113 950 — —
З Глибоки		ДО ГЛІБОКИ	
до Карапчева, Сторожинця, Бергомєту, Межибродів	814 535 — — —	з Межибродів, Бергомєту, Сторожинця, Карапчева	635 1037 800 — —
Перший поїзд іде на шляху Бергомєт-Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівторка і п'ятниці.			
З Гадікфальви		ДО ГАДІКФАЛЬВИ	
до Радівців	610 1003 228 612 805	з Радівців	542 855 115 550 747
З Гатни		ДО ГАТНИ	
до Качики, Гурагумори, Вами і Кімполонгу	1010 201 — — —	з Кімполонгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258 625 — — —
З Іцкан		ДО ІЦКАН	
до Сучави	327 630 1009 216 718	з Сучави	442 842 130 630 837
З Вами		ДО ВАМИ	
до Рус-Молдавиць	346 647 913 1132 250	з Рус-Молдавиць	842 1259 204 322 545 905
Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на стаціях Вама, Драгоша і обох Молдавицях.			
З Карапчева		ДО КАРАПЧЕВА	
до Чудина н. С.	854 1007 615 — —	з Чудина н. С.	555 555 — — —
Перший поїзд іде що понедїлка, другий з винятком понедїлка, нічний кожної динни.			

□ поїзди поспїшні; * поїзди особові; без знаку поїзди мїшані. Час середно європейський іде о 46 минут пїанїше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мин. рано і аазначає ся підчеркїє нем минут.